

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

Збірник наукових праць
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
18-19 травня 2018 року

Харків-2018

Редакційна колегія:

Головний редактор – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Заступник головного редактора – Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений дія науки і техніки України, професор кафедри спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Члени редакційної колегії:

Бережна Таміла Іванівна – кандидат педагогічних наук, вчений секретар ДУ «Інститут модернізації змісту освіти»;

Гончаренко Марія Степанівна – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри валеології ХНУ імені В. Н. Каразіна, голова ВГО «Українська асоціація валеологів»;

Карпова Лариса Георгіївна – кандидат педагогічних наук, начальник Департаменту освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації;

Кукліна Галина Іванівна – директор КЗ «Харківський обласний спеціальний навчально-виховний комплекс» Харківської обласної ради;

Маркіна Тетяна Юріївна – доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Страшко Станіслав Васильович – кандидат біологічних наук, професор, завідувач кафедри медико-біологічних та валеологічних основ охорони життя та здоров'я Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Рецензенти:

Гриньова Марина Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Солошенко Ельвіра Миколаївна – доктор медичних наук, професор, завідувач лабораторії алергології ДУ «Інститут дерматології і венерології НАМН України»

Рекомендовано Вченою Радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, протокол № 3 від 24 квітня 2018 р.

П 24 **Педагогіка** здоров'я : збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції / за загальною редакцією акад. І. Ф. Прокопенка. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. 804 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВАЛЕОЛОГІЇ. ПРАКТИЧНІ ШЛЯХИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Бойчук Ю.Д., Гриньова М.В., Страшко С.В., Босенко А.І. «Долі курсив – курсив валеології» (до ювілею доктора біологічних наук, професора Гончаренко Марії Степанівни)	16
Авдєєнко І.М. Ціннісно-мотиваційний компонент культури здоров'я студентів	21
Андрєєва Т.Т., Андрєєва А.П. Філософія здоров'я Григорія Сковороди	23
Андріяшина В.С. Формування в молодших школярів уявлень про здоровий спосіб життя засобами здоров'язберезувальних технологій	26
Бабенко Л.В. Використання здоров'язберезувальних технологій на уроках математики	29
Бабич В.І. Аналіз проблеми формування соціального здоров'я сучасних школярів в умовах реформування загальної середньої освіти	31
Базилевська Л.О. Психолого-педагогічні засади формування здорового способу життя студентської молоді	37
Безродня Т.І., Бабічева С.М., Бесараб В.І. Бути екологічно грамотним, щоб бути здоровим	41
Бельорін-Еррера О.М., Корженко І.О. Сучасні методики діагностування посттравматичного стресового розладу	45
Бережна Т.І., Бєсєдіна А.А., Єжова О.О. Методика визначення етапу розвитку школи здоров'я	48
Берзіня О.О., Буравель С.Д. Упровадження здоров'язберезувальних технологій в оновлений освітній процес	51
Бєлкіна О.В., Ляпунова О.В. Сучасні підходи до створення здоров'язберезувального освітнього середовища в закладі освіти	57
Білик В.Г. Формування культури здоров'я майбутніх психологів в процесі природничо-наукової підготовки у закладах вищої освіти	61
Богдан В.Д., Роппе-Тенейшвілі О.В. Дослідження системи особистісних взаємин школярів перехідного віку	64
Бондаренко Н.Б., Ляшова Н.М. Сучасні підходи до збереження здоров'я в системі наступності дошкільної та початкової освіти	66
Борзик О.Б. Причини виникнення та шляхи попередження міжособистісних конфліктів учасників освітнього процесу закладів вищої освіти	71
Бороденко В.І., Заболоцька В.В. Поведінкові норми діяльності підлітка у застосуванні принципів здорового способу життя	74
Борщик Л.М., Титаренко Л.В., Савіна О.Г., Павленко О.В. Досвід діяльності Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 164 Харківської міської ради Харківської області, що входить до Всеукраїнської мережі «Школа сприяння здоров'ю»	77

Четверикова О.П., Саргош О.Д., Алексєєва А.В. Зміни у стані здоров'я дітей Полтавської області в умовах навчального закладу	352
Чмуневич В.В., Решітник С.Б. Оцінка гостроти зору у студентів спеціальності «Біологія» Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка	354
Чорна В.М. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального середовища на уроці іноземної мови	357
Шаповалова Т.Г. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища у позашкільному навчальному закладі	362
Шевченко А.М. Психологічне здоров'я менеджерів освітніх організацій: аналіз основних дефініцій	366
Шепель А.Б. Упровадження сучасних засобів навчання, проектів, програм і технологій для створення здоров'язбережувального середовища в Новій українській школі	370
Шепітько В.І., Лисаченко О.Д., Боруца Н.В., Якушко О.С. Психолого-педагогічні аспекти формування здорового способу життя молоді України	374
Шиян Р., Горяйнова О. Проблема лихослів'я в контексті віри та розуму	377
Школа О.М. Здоров'я як один із важливих чинників життя студентів	380
Щегельська Н.С. Здоров'язбережувальні освітні технології на уроках фізики	382
Эткало Е.Н. Оценка эффективности сбора материала при анкетировании школьников и их родителей	385

РОЗДІЛ II. ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ. БІОЕТИКА. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ, ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ТА БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН

Аксьонова О.П., Півненко Ю.В., Прус С.Г. Методика конструювання компетентнісно зорієнтованих завдань на уроках основ здоров'я у 8-9 класах	388
Астахова М.С. Діти та інтернет: окремі питання безпеки	392
Безнис Е.Е. Особенности женского алкоголизма	395
Гомон О.В. Використання методів критичного навчання під час викладання безпеки життєдіяльності	397
Гончаренко М. С., Камнева Т. П., Бірюкова К.Р., Старосельська Ю.І. Екологічна компетентність при користуванні засобами мобільного зв'язку	401
Дерев'янку Т.В., Ликова І.О. Профілактика вірусного гепатиту В і С	406
Добринський В.С., Зуб О.В., Алфімова Л.Д. Наслідки використання ядерної зброї для природного середовища та здоров'я населення	408
Жеребко Ю.Р. Використання уроків серед природи «у зеленому класі» на уроках природознавства	412
Зайцев В.О. Характеристика змісту позакласної роботи з основ здоров'я	415

здорового способу життя, збільшилась кількість учнів, які приймають участь в інтелектуальних, творчих конкурсах та спортивних змаганнях; підвищився рівень сформованості комунікативних навичок учнів.

Кожним педагогом нашого закладу здійснено переосмислення освітніх пріоритетів та зроблена ревізія власного досвіду роботи, обрана стратегія подальшої педагогічної діяльності в контексті вимог Нової української школи. Від нас, педагогів, залежить, чи своєчасно і мобільно ми переорієнтуємося на нові принципи організації навчання в школі. Тому впровадження нашим закладом, СЗШ № 101 міста Дніпра, здоров'язбережувальних засобів навчання, проектів, програм і технологій, однозначно, сприяє вдосконаленню та підвищенню ефективності освітнього процесу без шкоди здоров'ю підростаючому поколінню.

Література

1. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017)
2. Закон України «Про загальну середню освіту» із змінами.
3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 14, ст. 80)
4. Наказ МОН України від 15.01.2018 № 34 «Про деякі організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах Нової української школи».
5. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А. З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти – К.: А.С.К. - 2001. - 256 с.

**Шепітько В.І., Лисаченко О.Д.,
Борута Н.В., Якушко О.С.**

Українська медична стоматологічна академія
(м. Полтава)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Формування здорового способу життя, на сучасному етапі розвитку науки, є медико-соціальною проблемою, до якої звертається багато дослідників у нашій країні. В останні роки фіксується істотне погіршення стану здоров'я населення, що відображається у зростанні рівня захворюваності, смертності та скороченні тривалості життя. Не сприяє збереженню здоров'я молоді, й високий рівень вживання спиртних напоїв, тютюнопаління, вживання наркотичних речовин, проблема здорового харчування.

Основним напрямком соціальної політики в галузі охорони здоров'я, має бути формування здорового способу життя молоді, що включає в себе пропаганду та його профілактику. Пропаганда здорового способу життя серед молоді, повинна ґрунтуватися не стільки на санітарній освіті, скільки на засобах гігієнічного виховання, тобто не на пасивному сприйнятті медичних та гігієнічних знань, а на навчанні гігієнічним навичкам, дотриманню правил норм поведінки і активному їх провадженню в життя.

Суттєвою перешкодою для успішного формування здорового способу життя в Україні залишається низька медична культура значної частини населення. Це свідчить про невисокий рівень культури, так як гігієнічна грамотність і культура - частина загальної культури й освіченості людей. Є обгрунтовані припущення включати в навчальні програми і плани всіх навчальних закладів викладання основ гігієнічного виховання, формування здорового способу життя. Це, перш за все, відноситься до медичних навчальних закладів. При деяких інститутах удосконалення лікарів, стали створюватися кафедри і курси валеології, синології, які навчають лікарів формуванню здорового способу життя.

Міністерство охорони здоров'я не в змозі забезпечити весь комплекс морально-етичних, психологічних, соціально-економічних, медичних, педагогічних, правоохоронних та інших заходів з формування здорового способу життя молоді. Ефективно та в повній мірі скоординувати і контролювати всі аспекти діяльності, щодо охорони і зміцнення здоров'я молоді, по формуванню здорового способу життя, не можливо.

За визначенням ВООЗ здоровий спосіб життя – спосіб існування, оснований на взаємодії між умовами життя та конкретними моделями поведінки індивіда [3]. Це багатофакторне поняття, яке об'єднує різноманітні чинники, умови та форми життєдіяльності людини, завдяки яким забезпечується формування певного безпечного рівня її здоров'я.

Оскільки здоровий спосіб життя в забезпеченні здоров'я є вирішальним, то першочергова роль у збереженні й формуванні здоров'я належить самій людині, її способу життя, її цінностям, установкам, ступеню гармонізації внутрішнього світу й ставленню до оточення.

Тому в процесі занять із фізичної підготовки слід концентрувати увагу на формуванні засад здорового способу життя. Під здоровим способом життя розуміють форми та засоби повсякденної життєдіяльності людини, які вдосконалюють резервні можливості організму, сприяють успішному виконанню соціальних і професійних функцій, профілактиці найбільш поширених захворювань.

Чинники, що характеризують здоровий спосіб життя: добра спадковість - розсудлива поведінка батьків, позитивні для здоров'я звички; регулярна рухова активність, правильний режим харчування, стриманість від паління та наркотиків, помірне вживання спиртних напоїв, відпочинок, сон, подолання стресів; звички, що сприяють особистій безпеці - користування ременями безпеки, уникнення небезпечної діяльності; сприятливе для здоров'я навколишнє середовище - проживання в місцях із чистою водою та чистим повітрям; профілактичні заходи - регулярні медичні обстеження та огляди порожнини рота, запобіжні щеплення, знання симптомів захворювань; гарний фізичний стан - регулярна рухова активність, загартування; правильне харчування - вибір правильного співвідношення між різними продуктами, вибір продуктів із невеликим вмістом жирів, холестерину та солі, баланс споживання і витрати енергії, вибір продуктів з великим відсотком складних вуглеводів.

Навчання здоровому способу життя повинно бути системним і сприяти гармонійному розвитку психофізичних здібностей молоді. Визначено, що найпопулярнішими формами роботи, щодо формування здорового способу життя в молодіжному середовищі, стали такі інноваційні методики, як інтерактивні театри, молодіжні лекторські групи, спікерські бюро тощо. На даному етапі важливим досягненням є заохочення певної категорії молоді до участі в програмах по дотриманню здорового способу життя. Вхіді підготовки передбачаються заняття, спрямовані на розвиток тренерських та лекторських навичок. До роботи з волонтерами повинні залучатися провідні спеціалісти: лікарі, педагоги, представники державних і недержавних організацій, які займаються профілактичною роботою.

Молодь необхідно розглядати як активну суспільну силу і стратегічний ресурс розвитку України, що в сучасних умовах вимагає виділення молодіжної політики як одного з основних загальнонаціональних пріоритетів. У цілому, сучасна ситуація в державі та суспільстві вимагає негайних заходів, спрямованих на формування цілісної стратегії соціально-економічного, політичного й культурного розвитку України, що припускає послідовну реалізацію заходів довгострокового характеру, спрямованих не тільки на збереження рівня життя населення, але й на суттєве підвищення соціальних стандартів [1].

На кафедрі гістології, цитології та ембріології Вищого навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія» процес формування здорового способу життя складається з психологічних, педагогічних, соціальних та ряду інших аспектів. Всі види роботи зі студентами спрямовані на досягнення кінцевої мети – всебічного формування особистості майбутнього лікаря [2].

Найважливішою функцією і завданням кафедри є попередження негативних явищ серед студентської молоді, ефективна пропаганда та формування здорового способу життя в їхньому середовищі.

Викладачі-куратори проводять роботу, направлену на роз'яснення шкідливого впливу на організм алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотиків. Організують інформаційно-виховні заходи з питань здорового способу життя та збереження репродуктивного здоров'я, впроваджують принципи усвідомленого та відповідального батьківства, сприяють формуванню соціально активної, фізично здорової та творчої особистості [2].

Викладач повинен скоординувати даний процес та запобігти розвитку шкідливих звичок у своїх вихованців, а студенти повинні отримати повну картину чинників здоров'я, знати дії негативних факторів.

Важливо, щоб установи охорони здоров'я здійснювали діагностику, лікування, профілактику захворювань і медичну реабілітацію населення. Потрібно щоб весь викладацький склад вищих навчальних закладів України, став активним учасником та ініціатором заходів, щодо формування здорового способу життя, на своєму прикладі показав, як це потрібно робити, став його пропагандистом і агітатором та провідником гігієнічного виховання майбутнього покоління нації.

Оскільки здоровий спосіб життя в забезпеченні здоров'я є вирішальним, то першочергова роль у збереженні й формуванні здоров'я належить самій людині, її способу життя, її цінностям, установкам, ступеню гармонізації внутрішнього світу й ставленню до оточення.

Отже, проблема збереження та покращення здоров'я молоді повністю не вирішена, незважаючи на значні досягнення сучасної спеціальної педагогіки і психології. Удосконалення системи валеологічної освіти та виховання, забезпечення належного рівня фізкультурно-оздоровчої діяльності у вищих навчальних закладах є необхідною та вкрай важливою складовою громадянського виховання майбутнього покоління.

Література

1. Оксютенко О.В. Здоров'я молоді – запорука нашого майбутнього // Медсестринство. - 2015. - № 4. - С. 8-10.
2. Шепітько В.І., Єрошенко Г.А., Лисаченко О.Д. Головні напрямки виховної роботи з іноземними студентами на кафедрі гістології, цитології та ембріології // Світ медицини та біології. – 2013.- № 2 (37) - С. 196-199.
3. Яременко О.О., Балакірева О.М., Вакуленко О.В. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи. –К.: Інститут соціальних досліджень, 2000. – 207 с.

Шиян Р., Горяйнова О.

Прилуцький гуманітарно-педагогічний
коледж імені І.Я. Франка

Проблема лихослів'я в контексті віри та розуму

Однією з найвагоміших ознак нації є мова. Завдяки рідній мові кожна людина ідентифікує себе - як українця, поляка, єврея тощо. І кожна мова світу має свої особливості, котрі визначаються різними епітетами та порівняннями. Однак сьогодні в усіх мовах світу з'явилися так звані «інтернаціональні» слова, котрі прийнято називати лайкою, лихослів'ям. Брутальний стиль спілкування стає не лише нормою, а модою. Та випускаючи ці слова зі своїх вуст, люди не задумуються над великою силою мови. Та це стосуються не тільки тих, хто пише, а й хто думає, перш, ніж сказати чи написати. Бо усі слова - і добрі, й лихі - не розчиняються, а проростають. Саме тому ця проблема є архі актуальною є такою болючою на сьогоднішній день.

До пролеми лихослів'я дослідники відносяться по різному. Одні називають брутальність недоліком. Інші вважають, що це хвороба, як алкоголізм, наркоманія чи паління . Ми вважаємо правильними обидві групи поглядів. Так як лихослів'я спочатку починається як порок, але потім стає хворобою. Людина вже не може позбутися звички постійно вживати такі слова. Чи це небезпечно для суспільства? Так бо воно набуває вже загрозової форми та охопило всі стани населення та всі вікові групи. А якщо я не вживаю таких слів, скажите ви, чи це небезпечно для мене? Так, бо, як і при пасивному палінні, почуті лайливі слова небезпечні для нас.